

บทที่ 2

นวนิยายรักของไทย

ความเป็นมาของนวนิยายและนวนิยายรัก

นวนิยายรักเป็นนวนิยายประเภทหนึ่งจากการจำแนกประเภทนวนิยายไทยตามเนื้อเรื่อง ซึ่งได้รับความนิยมจากผู้อ่านเป็นอย่างยิ่ง นับตั้งแต่นวนิยายได้เริ่มปรากฏขึ้นครั้งแรกในวารสารกรรมเมื่อราวต้นคริสต์ศตวรรษที่ 18 นวนิยาย เป็นรูปแบบวรรณกรรมใหม่ที่มีปรากฏขึ้นในประเทศอังกฤษ ถือเป็นต้นแบบของงานประพันธ์รูปแบบนี้ ซึ่ง Lan Walt (อ้างถึงใน ตรีศิลป์ บุญขจร 2525 : 89) กล่าวว่า "การเกิดงานประพันธ์รูปแบบใหม่นี้ได้ทำหายชนวรรณกรรมเก่า โดยเผยให้เห็นว่าประสบการณ์ของปัจเจกบุคคลมักมีลักษณะ เป็นเอกเทศและแปลกใหม่อยู่เสมอ นวนิยายจึง เป็นสื่อทางวรรณกรรมที่มีความแปลกใหม่สมชื่อ" นอกจากนี้ นวนิยาย ยังได้ชื่อว่าเป็น มหากาพย์ของชนชั้นกลาง อันมีมูลเหตุสืบเนื่องมาจากในช่วงคริสต์ศตวรรษที่ 18 ประเทศอังกฤษ ได้มีการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองการปกครองจากรูปแบบศักดินาไปสู่สังคมอุตสาหกรรม ทำให้ชนชั้นกลางมีอำนาจมากขึ้น ซึ่งโดยธรรมชาติของมนุษย์ล้วนต้องการสิ่งบันเทิงอารมณ์ในช่วงนั้น บันเทิงคดี* ล้วนเป็นเรื่องราวชนชั้นสูง แต่ชนชั้นกลางต้องการบันเทิงคดีที่เข้ากับอุปนิสัยและชีวิตของพวกเขาต้องการเรื่องเล่าที่คล้ายชีวิตจริงที่พบเห็น ฉะนั้นจึง ได้สร้างรูปแบบการเล่าเรื่องใหม่ที่ใกล้เคียงกับความเป็นจริง มีลักษณะ เป็นงานประพันธ์ประเภทร้อยแก้ว ซึ่งเข้าใจได้ง่ายกว่าประเภทร้อยกรองด้วยเหตุผลดังกล่าว นวนิยาย จึงเป็นรูปแบบบันเทิงคดีหลัก

*บันเทิงคดี คือ เรื่องสมมติที่สร้างขึ้นมาอย่างมีจินตนาการและอารมณ์มุ่งให้ความเพลิดเพลินเป็นใหญ่แต่ให้ความรู้ด้วย มีหลายรูปแบบ เช่น เรื่องสั้น นวนิยาย บทละคร ฯลฯ ส่วนใหญ่จะเป็นร้อยแก้ว แม้บางครั้งจะมีบันเทิงคดีแบบร้อยกรองก็ตาม (กระแสร มัลยากรณ

ของชนชั้นกลาง (ศรีศิลป์ บุญขจร 2525 : 90)

นวนิยายที่ได้รับการยอมรับว่าเป็น ต้นแบบงานประพันธ์นวนิยายอย่างสมัยปัจจุบัน คือ เรื่อง Pamela (1740) บทประพันธ์ของ Samuel Richardson (1688 - 1761) ซึ่งใช้วิธีประพันธ์ลักษณะจดหมายเนื้อเรื่องเป็นการรวมจดหมายรักหลายฉบับกล่าวถึงความพยายามและการแต่งงานอย่างมีความสุขของชีวิตรักของชายหนุ่มกับหญิงสาวคู่หนึ่ง (พระมหากุเทพ ไสกะจ่าง 2521 : 48) จึงถือได้ว่า Pamela เป็น นวนิยายรักเรื่องแรกของวงวรรณกรรม การประพันธ์รูปแบบนี้ได้รับความนิยมจากกลุ่มผู้อ่านสุภาพสตรีเป็นอย่างมาก และได้เรียกร้องให้ผู้ประพันธ์แต่งขึ้นอีก (สงวน อึ้งทอง และ ประพันธ์ ศรีณรงค์ 2506 : 360).

ความหมายและลักษณะของนวนิยายและนิยายรัก

ในภาษาไทยได้กำหนดคำว่า นวนิยาย ขึ้นมาใช้เรียกวรรณกรรมประเภทเรื่องสมมติหรือบันเทิงคดี ซึ่งมีลักษณะเป็นงานประพันธ์ประเภทร้อยแก้วแต่เดิมเรียกว่า เรื่องอ่านเล่น หรือ เรื่องประโลมโลก (ทิพย์สุนทร อธิมุต 2525 : 8) และประจักษ์ ประกายพิทยากร (2525 : 5) ได้กล่าวถึง เรื่องประโลมโลก (Romance) ไว้ว่าบางทีก็เรียกว่า นิยายกลอน มีลักษณะเป็นเรื่องที่เล่าเหตุการณ์ที่เกี่ยวกับความรัก การผจญภัย การรบพุ่ง เป็นต้น ดังปรากฏในวงวรรณกรรมประเภทเรื่องจักร ๆ วงศ์ ๆ* ในสมัยแรกของวรรณกรรมไทย

ศูนย์วิทยพัทยากร

*วรรณกรรมประเภทเรื่องจักร ๆ วงศ์ ๆ ได้แก่ นิทานคำกลอนเป็นเรื่องยาวซึ่งเล่าต่อกันมาเป็นเวลาช้านานมีลักษณะโครงเรื่องเกี่ยวกับ ความรัก การรบ การผจญภัย ซึ่งชื่อตัวละครมักจะขึ้นต้นหรือลงท้ายด้วยคำว่า "จักร" หรือ "วงศ์" เช่น จักรแก้ว ลักษณะวงศ์ทิพย์วงศ์ เป็นต้น หรือตั้งชื่อที่แสดงความมีค่า เช่น พิภพทอง สังข์ทอง สุวรรณวงศ์ เป็นต้น เป็นหนังสือที่ขายดีในสมัยรัชกาลที่ 5 และ รัชกาลที่ 6 (เนวลจันทร์ รัตนากร, ชุติมา สัจจาจันทร์ และ มารศรี ศิวรักษ์ 2524 : 72 - 74)

นวนิยาย

นวนิยาย มาจากคำภาษาอังกฤษว่า Novel และในภาษาอิตาลีเรียกว่า Novella หมายถึง นิยายแบบใหม่ คำว่า Novel มีรากศัพท์มาจากภาษาลาตินว่า Novellus (ลีททา ฟินิจูวาลล และ นิตยา กาตุจนะวรรณ 2520 : 21) ใช้ครั้งแรกเพื่อเรียกผลงานของ Giovanni Boccaccio (1313 - 1375) เรื่อง Decameron (1348 - 1353) ซึ่งเกิดขึ้นราวคริสต์ศตวรรษที่ 14 (New Standard Encyclopedia 1969 : 14 : N421) มีลักษณะเป็นเรื่องสั้น ๆ เสนอเรื่องราวเกี่ยวกับชีวิตมนุษย์ในแง่มุมต่าง ๆ เช่น เนื้อเรื่องที่กล่าวถึง เรื่องเพศ เป็นต้น เสรีรโกเตส (พระยาอนุমানราชธน) แปลเรื่องนี้เป็นภาษาไทย ใช้ชื่อว่า บันเทิงทวาร ต่อมา ยาขอบ (โชติ แพร่พันธุ์) ได้นำบางเรื่องมาปรับปรุงแต่งใหม่ คือ กามนิยาย อยู่ในชุดรวมเรื่องสั้นของยาขอบ (ธรรมเกียรติ กัณโฑ 2529 : 17) เพื่อความเข้าใจที่ชัดเจนยิ่งขึ้นในเรื่องความหมายและลักษณะของนวนิยาย ได้มีผู้อธิบายรายละเอียดไว้ดังนี้ คือ

จิตลดา สุวัติกกุล (2518 : 2) ได้ให้คำจำกัดความไว้ว่า นวนิยาย หมายถึง เรื่องร้อยแก้วแบบพรรณนาอาหารหรือเรื่องเล่าที่สมมติขึ้น มีความยาวเกินกว่า 30,000 - 40,000 คำ เรื่องที่สมมติขึ้นนั้นแม้ว่าบุคคลและเหตุการณ์ต่าง ๆ จะไม่ได้เกิดขึ้นจริงแต่ตัวละครในนวนิยายนั้นเป็นที่ยอมรับว่าเป็นแบบฉบับของบุคคลที่มีชีวิตจริง และเหตุการณ์ของตัวละครก็สอดคล้องกับลักษณะความเป็นไปที่ปรากฏขึ้นจริง ในสถานที่และยุคสมัยนั้น

จาก The World Book Encyclopedia (1971 : 14 : 442) ได้กล่าวไว้ว่า นวนิยาย หมายถึง งานประพันธ์ประเภทร้อยแก้วที่ใช้จินตนาการกว้างมีความมุ่งหมายสำคัญคือการให้ความบันเทิงแต่ความมุ่งหมายลำดับรองลงมาคือช่วยผู้อ่านให้เข้าใจในชีวิตได้ดียิ่งขึ้น เช่น เรื่อง Huckleberry Finn ของ Mark Twain ผู้อ่านได้รับความสนุกสนานและได้เรียนรู้เกี่ยวกับธรรมชาติของมนุษย์ อีกทั้งประวัติศาสตร์บางส่วนของประเทศสหรัฐอเมริกาไปพร้อมกันด้วย นวนิยายส่วนใหญ่ใช้มนุษย์เป็นตัวละคร แต่บางครั้งก็ใช้สัตว์หรือสิ่งไม่มีชีวิตในจินตนิยาย เช่น เรื่อง Storm ของ George Stewart มีตัวเอกเป็น "ลม" ในนวนิยายเรื่องเดียวกันอาจมีตัวละครที่เป็นคนจริง ๆ ปะปนกับตัวละครที่ผู้ประพันธ์สร้างขึ้น ขณะเดียวกันก็มีความยืดหยุ่น

เกี่ยวกับจุดกำเนิดของเรื่องและเวลา เช่น เรื่อง Hector Servadac ของ Jules Verne เป็นเรื่องเกี่ยวกับการดำเนินชีวิตอยู่บนดาวหาง เป็นต้น

จากความหมายของนวนิยายดังที่กล่าวมาข้างต้น จึงพอสรุปได้ว่านวนิยาย คืองานประพันธ์ประเภทร้อยแก้วที่พยายามถ่ายทอดความบันเทิงสนุกสนานเพลิดเพลิน และสาระความรู้ด้านต่าง ๆ โดยใช้กลวิธีการประพันธ์ที่สามารถสอดแทรกผสมผสานอย่างแยบยลไปสู่ผู้อ่าน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง เรื่องการดำเนินชีวิตของมนุษย์จึงดูเหมือนว่าจะแยกพฤติกรรมต่าง ๆ ของตัวละครออกจากความเป็นจริงของชีวิตมนุษย์ไม่ได้ ทั้ง ๆ ที่เป็นเรื่องแต่งสมมติขึ้นก็ตาม

นวนิยายเป็นวรรณกรรมที่มีลักษณะ เนื้อหาหลากหลาย สุพรรณีย์ วราทร (2516 : 43 - 47) ได้จำแนกประเภทนวนิยายไทยออกตามเนื้อเรื่องได้ 11 ประเภท คือ

1. นวนิยายรัก
2. นวนิยายสะท้อนสังคม
3. นวนิยายแสดงข้อคิดหรือปัญหา
4. นวนิยายชีวิตโลกิณ
5. อาชญากรรมนิยาย
6. นวนิยายผจญภัย
7. หนังสือนิยาย
8. นวนิยายอิงประวัติศาสตร์
9. นวนิยายการเมือง
10. นวนิยายอิงพุทธศาสนา
11. นวนิยายเชิงวิทยาศาสตร์

นวนิยายรัก

นวนิยายรักซึ่งเป็นประเภทหนึ่งของนวนิยายนั้น ในภาษาไทยนอกจากจะใช้คำว่า นวนิยายรัก แล้วยังมีผู้ใช้คำอื่น ๆ อีก เช่น นวนิยายพาฝัน นวนิยายจินตนิมิต นิยายพิศवास และ นวนิยายโรแมนติก ตรงกับคำภาษาอังกฤษว่า Romantic Novel คำว่า Romantic หมายถึงเรื่องรัก ๆ ใคร่ ๆ ระหว่างชายและหญิงหรือชนรักชวนฝันเท่านั้น (มานิต มานิตเจริญ)

2524 : 1820) ได้มีผู้อธิบายความหมายและลักษณะของนวนิยายรักไว้ ดังนี้

ศรีศิลป์ บุญขจร (2523 : 451 - 452) อธิบายว่านวนิยายพาฝัน คือ นวนิยายประเภทที่เกิดจากจินตภาพตามอารมณ์ของผู้ประพันธ์ มักหลีกเลี่ยงจากชีวิตจริง มุ่งให้ความสนุกสนานเพลิดเพลินแก่ผู้อ่าน

เทือก กุสุมา ณ อยุธยา (2517 : 414) อธิบายว่า นวนิยายโรแมนติกหรือนวนิยายรัก คือ นวนิยายที่เกิดจากความคิดฝันของผู้ประพันธ์ไม่สู้ตรงกับความจริงในโลก

ธวัช บุญโศภก (2527 : 88) อธิบายว่า นวนิยายพาฝัน หรือนวนิยายจินตนิมม หรือนวนิยายรัก หมายถึง นวนิยายที่มุ่งแสดงให้เห็นความสำคัญของอารมณ์ ความรู้สึกและอุดมสังหรณ์ เพื่อมุ่งประเทืองอารมณ์เป็นสำคัญ ส่วนใหญ่เป็นเรื่องของความรัก โลก โกรธ หลง ของมนุษย์

บาทย์น อัมสำราญ (2527 : 14) ได้กล่าวว่า นวนิยายรัก หมายถึง นวนิยายที่มีเนื้อหาละเอียดเกี่ยวข้องกับเรื่องรัก ๆ ใคร่ ๆ ระหว่างหนุ่มสาว

ม.ล.บุญเหลือ เทพยสุวรรณ (2529 : 138 - 139) ได้กล่าวว่า นวนิยายประเภทพาฝัน หรือนวนิยายรัก คือ นวนิยายที่ผู้ประพันธ์พอใจที่จะระบายภาพงดงามมากกว่าภาพที่สกรกของชีวิต เนื้อเรื่องมักจะดำเนินไปในทางที่ตัวเอกได้รับความทุกข์ในคอนดิน ในชั้นปลายมักจะได้รับความสุขสมปรารถนา ผู้ประพันธ์นวนิยายประเภทนี้พอใจที่จะให้ผู้อ่านเห็นส่วนที่งดงาม บางประการเกินกว่าที่เป็นจริง และมักมีตัวละครที่มีความดีเด่นเห็นชัดให้ผู้อ่านชื่นชมและมักมีตัวละครที่เห็นชัดว่าเป็นตัวร้ายของเรื่องและตัวร้ายนี้บางครั้งก็กลับใจกลายเป็นคนดี บางคราวก็ได้รับโทษสมควรแก่ความชั่วร้ายของตน

ไพสิน รุ่งรัตน์ (2523 : 32) ได้กล่าวว่า นวนิยายพาฝัน หรือนวนิยายรัก คือ นวนิยายที่ผู้ประพันธ์เขียนเรื่องไปตามอารมณ์และจินตภาพหรือภาพที่เกิดขึ้นในใจ โดยไม่คำนึงถึงความสมจริง ซึ่งส่วนใหญ่เป็นเรื่องของความรักที่มุ่งให้ความสนุกสนานเพลิดเพลินแก่ผู้อ่าน

เป็นสำคัญ

สันติ หองประเสริฐ (2519 : 25 - 26) ระบุว่านวนิยายรัก คือ นวนิยายที่นักเขียนสามารถเขียนได้หลายแนว เช่น เป็นเรื่องรักกระจุ้มกระจุ่มปราศจากอุปสรรค เรื่องรักสุขเป็นเรื่องราวที่มีอุปสรรค แต่เรื่องก็จบลงอย่างมีความสุข ทั้งคู่หนุ่มสาวก็สมปรารถนาในความรัก ส่วนรักโศกเป็นเรื่องราวที่มีอุปสรรคมาขัดขวางจนทั้งคู่หนุ่มสาวไม่สมปรารถนาในความรักนั้น เรื่องอาจจบอย่างชวนให้โศกเศร้า ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งหรือทั้งคู่อาจถึงแก่ชีวิตได้

สุพรรณี วราทร (2516 : 43) อธิบายว่า นวนิยายรัก หมายถึง นวนิยายที่มีเนื้อเรื่องเกี่ยวกับความรักระหว่างชายกับหญิงมีสามแนวคือ นวนิยายรักเบาสมอง รักสุข และรักโศก

จากข้อความที่กล่าวมาข้างต้น จึงสรุปได้ว่า นวนิยายรัก หรือนวนิยายพาฝัน คือ นวนิยายที่มีเนื้อหาระหว่างความรักระหว่างชายหนุ่ม และหญิงสาวเสนอได้หลายแนว เช่น รักสุข รักเบาสมอง หรือรักกระจุ้มกระจุ่ม และรักโศก ส่วนใหญ่มักเป็นเรื่องที่เกิดจากจินตภาพ หรืออารมณ์ของผู้ประพันธ์เป็นสำคัญ ซึ่งอาจสะท้อนภาพของความรักออกมาทั้งในสภาพสมจริงและไม่สมจริงก็ได้ มุ่งให้ความสนุกสนานเพลิดเพลินเป็นสำคัญ อีกทั้งยังให้สาระความรู้ด้านต่าง ๆ อีกด้วย ซึ่งใช้กลวิธีถ่ายทอดผสมผสานอย่างแยบยลไปสู่ผู้อ่าน

ประเภทของนวนิยายรัก

สุพรรณี วราทร (2519 : 14 - 15) ได้จำแนกประเภทของนวนิยายรักไว้ 3 แนว คือ

1. นวนิยายรักเบาสมอง คือ มีจุดหมายเพื่อให้ความสนุกสนานแก่ผู้อ่านมากกว่าจะแสดงข้อคิด เป็นเรื่องชีวิตรักที่มีแต่ความสุขสดชื่นปราศจากอุปสรรคใด ๆ การดำเนินเรื่องมักแทรกบทตลกสนุกสนานแจ่มจอนและจบอย่างเป็นสุข เช่น เรื่อง เจ้าสาวของอานนท์ ของ ว.ณ. ประมวลมารค (พระเจ้าวรวงศ์เธอพระองค์เจ้าวิภาวดีรังสิต) ผู้กองยอดรัก ของ กาญจนา นาคพันธ์ (นางไลณ บริญญาธวัช) เป็นต้น

2. นวนิยายรักสุข คือ นวนิยายชีวิตรักซึ่งมีอุปสรรคแต่ก็จบอย่างเป็นสุข อุปสรรคต่าง ๆ ที่ประสบ ได้แก่ ความรังเกียจของบิดามารดา หรือญาติผู้ใหญ่ของฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง ความเข้าใจผิด การอิจฉาริษยา หรือเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่ทำให้ต้องพรากจากกัน เป็นต้น แต่ในที่สุดทั้งสองฝ่ายก็สามารถเอาชนะอุปสรรคเหล่านั้นได้ด้วยดี เช่น เรื่อง ปริศนา ของ ว.ณ. ประมวลมารค ((พระเจ้าวรวงศ์เธอพระองค์เจ้าวิภาวดี รังสิต) เป็นต้น

3. นวนิยายรักโศก คือ นวนิยายที่มีโครงเรื่องคล้ายกับนวนิยายรักสุขแต่แตกต่างกันในตอนจบ คือแทนที่ทั้งสองฝ่ายจะประสบความสุขร่วมกันกลับมีเหตุการณ์ที่ทำให้เกิดความเศร้า เช่น การตายของฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง การแตกแยกกัน การเสียสละ เช่น เรื่อง คุณกรรม ของหมยงค์ (วิมล ศิริไพบูลย์) นอกจากนี้มีวิธีจบอีกแบบหนึ่ง คือ ผู้ประพันธ์ทิ้งเรื่องค้างไว้ เช่น เรื่อง ไม่มีคำตอบจากสวรรค์ ของศรีรัตน์ สถาปนวัฒน์

องค์ประกอบของนวนิยายรัก

ไม่ว่าการประพันธ์นวนิยายรัก หรือนวนิยายประเภทใดก็ตาม ล้วนต้องใช้องค์ประกอบลักษณะ เช่นเดียวกันทั้งสิ้น ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับนักประพันธ์แต่ละคนว่าจะให้ความสำคัญต่อองค์ประกอบลักษณะใดบ้าง ผู้วิจัยได้ศึกษาและรวบรวมจากข้อเขียนของผู้อยู่ในวงการนี้หลาย ๆ คนเข้าด้วยกัน เช่น ของสุพรรณิ วราทร (2519 : 3-4) จิตรลดา สุวัติกุล (2526 : 7) และ ธวัช บุณโฑทก (2527 : 92 : 95) เป็นต้น เพื่อให้เป็นองค์ประกอบนวนิยายรักที่สมบูรณ์ มีองค์ประกอบที่สำคัญ 8 ประการ คือ

1. โครงเรื่อง หรือ การลำดับเรื่อง คือ เหตุการณ์ทั้งหลายที่ทำให้เรื่องดำเนินไป โครงเรื่องของนวนิยายอาจจะมีเหตุการณ์เกิดขึ้นหลายเรื่อง เสนอเหตุการณ์ตามลำดับความตั้งใจของผู้ประพันธ์ที่กำหนดไว้ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับกลวิธีของผู้ประพันธ์แต่ละคน (ธวัช บุณโฑทก 2527 : 93) จิตรลดา สุวัติกุล (2526 : 17) กล่าวว่า โครงเรื่องของนวนิยายทั่วไปมี 2 ชนิด คือ

1.1 โครงเรื่องใหญ่ คือแนวที่ผู้ประพันธ์ต้องการให้เรื่องดำเนินไป มีการผูกเรื่องให้ซับซ้อนคลี่คลายเจื่อนปมในตอนจบ

1.2 โครงเรื่องย่อย คือ เป็นเรื่องย่อยที่แทรกอยู่ในโครงเรื่องใหญ่เพื่อช่วยให้เรื่องสนุกสนานขึ้น

โครงเรื่องที่ดีของนวนิยายต้องสลับซับซ้อนแต่ไม่สับสนและสัมพันธ์กันอย่างดีตลอดเรื่อง ทั้งการเปิดเรื่อง การดำเนินเรื่อง และการจบเรื่อง (สันติ ทองประเสริฐ 2519 : 12)

2. เนื้อเรื่อง คือ เนื้อหาของเรื่อง จุดมุ่งหมายอันเป็นแก่นของเรื่องและสาระสำคัญของเรื่องรวมถึงความสมเหตุสมผลในการดำเนินเรื่อง เนื้อเรื่องของนวนิยายปัจจุบันมักกล่าวถึงสิ่งต่าง ๆ แปลก ๆ ที่เกิดขึ้นในสังคมและสภาพชีวิตของบุคคลในสังคม ตลอดจนความรู้สึกนึกคิด และปรัชญา ซึ่งประกอบด้วยรายละเอียดและเหตุผลที่น่าสนใจ การเสนอเนื้อเรื่องที่ดี ผู้ประพันธ์ต้องมีกลวิธีในการดำเนินเรื่อง เพื่อให้ผู้อ่านเข้าใจจุดมุ่งหมายสำคัญของเรื่อง เช่น การใช้สัญลักษณ์ การเล่าเรื่องเปรียบเทียบ การใช้วิธียั่วเย้าเสียดสี และใช้วิธีเยาะเย้ยแค้นคั้น นอกจากนี้ผู้ประพันธ์อาจเสนอแนวคิดอันเป็นแก่นของเรื่องด้วยกลวิธีต่าง ๆ เช่นวิธีผ่านพฤติกรรมของตัวละคร หรือวิธีให้ตัวละครโต้แย้งกัน เป็นต้น (ธวัช บุญโสมก 2527 : 92 - 93)

3. ตัวละครหรือการสร้างตัวละคร ตัวละครในนวนิยายอาจเป็นคน สัตว์หรือสิ่งที่ไม่มีชีวิตก็ได้ แต่ตัวละครเหล่านี้จะต้องสอดคล้องกับเนื้อเรื่อง จาก และจุดหมายของผู้ประพันธ์ ฉะนั้น ผู้ประพันธ์มักจะสร้างนิสัยตัวละครสมจริง หรือตามจินตนาการบ้างและเลือกพรรณนาถึงลักษณะแปลก ๆ ของตัวละคร เพราะโดยทั่วไปผู้อ่านมักสนใจลักษณะแปลก ๆ ของตัวละครทั้งร่างกาย ความคิด และความประพฤติ (ลีทธา พิณภูวค และ นิตยา กาญจนะ วรณ 2520 : 31) สุพรรณี วราทร (2519 : 5 - 6) ได้อธิบายว่าตัวละครในนวนิยายทั่วไปมี 2 ประเภท คือ

3.1 ตัวละครที่ไม่เปลี่ยนแปลง คือ มีลักษณะเฉพาะประจำตัวโดยไม่มี การเปลี่ยนแปลงไม่ว่าสถานการณ์ หรือสิ่งแวดล้อมจะเป็นอย่างไร จดจำง่าย เช่น ดี เลว ซึ่งไม่เหมือนลักษณะบุคคลในชีวิตจริง

3.2 ตัวละครที่เปลี่ยนแปลง คือ ตัวละครที่เปลี่ยนแปลงอุปนิสัยและพฤติกรรมไปตามเหตุการณ์และสิ่งแวดล้อม มีลักษณะคล้ายคนจริง ๆ

การสร้างตัวละครที่ดีนั้น จะต้องสร้างให้สมจริงและไม่บอกผู้อ่านว่าตัวละครนั้นเป็น

อย่างไร แต่ผู้อ่านจะต้องคิดและสรุปเอาเองจากคำสมทนา ความคิด และการกระทำของตัวละคร (จิตรลดา สุวัตติกุล 2526 : 18)

4. ฉาก หรือ บรรยากาศ คือ ภูมิภาคที่ผู้ประพันธ์ได้แสดงออกมาสู่ผู้อ่านด้วยคำพูด และเป็นการสร้างเงื่อนไขเหตุการณ์ให้เข้าใจแก่ผู้อ่าน ผู้ประพันธ์จะต้องใช้ฉากที่เหมาะสมกับท้องเรื่องซึ่งช่วยให้เรื่องดำเนินไปได้ถูกต้อง อาจะบอกถึงฉากด้วยกลวิธีต่าง ๆ เช่น บรรยายหรือพรรณาสถานที่ใช้บรรยากาศในเวลาต่าง ๆ กัน (จิตรลดา สุวัตติกุล 2526 : 19) ฉะนั้นบรรยากาศก็คือรายละเอียดในนวนิยายส่วนที่ก่อให้เกิดอารมณ์อย่างใดอย่างหนึ่ง (สุพรรณิวารพร 2519 : 6) ซึ่ง เจื้อ สตะเวทิน (2518 : 88 - 89) ได้อธิบายว่า อารมณ์ต่าง ๆ เหล่านี้เกิดขึ้นจากประสาทสัมผัสทั้ง 5 คือ รูป รส กลิ่น เสียง และสัมผัส เป็นพลังให้เกิดพฤติกรรมตามโครงสร้างเรื่อง จึงสรุปได้ว่า ฉาก ก็คือ วัตถุ สิ่งของ หรือสิ่งแวดล้อมตามธรรมชาติ ทั้งบางที่ก่อให้เกิดอารมณ์

5. บทสนทนา คือ การสนทนาโต้ตอบระหว่างตัวละครหรือตัวบุคคลในเรื่อง ซึ่งจะ เป็นเครื่องช่วยให้ผู้อ่านเข้าใจอุปนิสัยใจคอของบุคคลในเรื่อง ช่วยดำเนินเรื่องแทนการบรรยายรายละเอียดต่าง ๆ ในเรื่อง บทสนทนาที่ดีนั้นต้องมีลักษณะการใช้ภาษาง่าย ๆ เหมาะสมและสอดคล้องกับบุคลิกของตัวละครไม่ใช้ภาษาเขียน หรือภาษาราชการ แต่ควรเป็นคำพูดที่คนจริง ๆ พูดกัน (จิตรลดา สุวัตติกุล 2526 : 18) นอกจากนี้บทสนทนาที่ดีควรมีลักษณะดังที่ ศรีวิไล ดอกจันทร์ (2529 : 124 - 125) ได้กล่าวไว้ว่า

- 5.1 ช่วยให้เห็นเนื้อเรื่องสืบหน้าไป คือ ทำให้ผู้อ่านรู้เรื่องเพิ่มขึ้น
- 5.2 ช่วยให้เห็นนิสัยของตัวละครตัวนั้นชัดเจนยิ่งขึ้น
- 5.3 ช่วยให้เห็นสภาพสังคม ประเพณีวัฒนธรรม การศึกษา การปกครอง สภาพเศรษฐกิจ และอื่น ๆ ควบคู่กันไปด้วย

6. ทัศนคติของผู้ประพันธ์หรือความคิดเห็นของผู้แต่ง คือ ทรรศนะโดยทั่วไปของผู้ประพันธ์ที่แสดงไว้ในเนื้อหาของนวนิยาย อาจแทรกมาในรูปการแสดงข้อคิด ปรัชญาชีวิตผ่านพฤติกรรม หรือคำพูดของตัวละคร ผู้ประพันธ์ต้องสอดแทรกอย่างมีศิลปะ ซึ่งผู้อ่านจะได้รับโดย

ไม่รู้ลึกตัว (สันติ ทองประเสริฐ 2519 : 13)

7. ทำนองการแต่ง คือ ลักษณะหรือวิธีการเฉพาะในการแสดงความรู้สึกนึกคิดของผู้ประพันธ์ในนวนิยายเรื่องหนึ่ง ๆ ทำนองการแต่งที่ดีต้องมีความชัดเจน ง่าย เป็นธรรมชาติ และใช้ภาษาได้เหมาะสม (จิตรลดา สุวัตติกุล 2526 : 19)

8. การปิดเรื่อง ในการประพันธ์นวนิยายแต่ละ เรื่องผู้ประพันธ์อาจใช้กลวิธีจบเรื่องหลายลักษณะ (ธวัช บุญโสม 2527 : 95) เช่น

8.1 การเปิดเรื่องแบบหลักความคาดหมาย หรือเรียกว่า ปิดเรื่องแบบหักมุม ซึ่งนิยมกันมาก

8.2 การปิดเรื่องแบบโศกนาฏกรรม คือ การจบเรื่องแบบผิดหวังหรือล้มเหลวในชีวิต หรือการสูญเสีย

8.3 การปิดเรื่องแบบสุขนาฏกรรม เป็นการจบแบบสมหวังสันติสุขของตัวละคร

8.4 การปิดเรื่องแบบเป็นจริงไปชีวิต เป็นการจบเรื่องแบบสมจริงและไม่ปิดเรื่อง โดยเด็ดขาด บล่อยให้ผู้อ่านคิดเอง

แนวคิดหรือคุณค่าของนวนิยายรัก

ในงานวิจัยนี้ผู้วิจัยได้ใช้คำว่า "แนวคิด" หรือ "คุณค่า" ในความหมายเดียวกัน คือหมายถึง สาระประโยชน์ที่ปรากฏอยู่ในเนื้อหาของนวนิยายที่ผู้อ่านสามารถนำไปใช้เป็นแนวทางในการดำเนินชีวิตในสังคมได้อย่างเป็นสุข ได้แก่ การเสริมสร้างคุณธรรมส่วนบุคคล การเสริมสร้างความสัมพันธ์กับบุคคลอื่น ครอบครัวและสังคม และความรู้ด้านต่าง ๆ

วรรณกรรมไม่ว่าจะเป็นร้อยแก้วหรือร้อยกรองก็ตาม มักมีคุณค่าอยู่ในตัวเองเสมอ คุณค่าของวรรณกรรมเหล่านั้นย่อมแตกต่างกันไป ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับวัตถุประสงค์ของนักประพันธ์ เป็นสำคัญว่าต้องการให้ผู้อ่านได้รับรู้อะไรจากผลงานของเขา และการพิจารณาประเมินคุณค่าของวรรณกรรมนั้นก็ขึ้นอยู่กับความสามารถของผู้อ่าน และผู้ประเมินด้วยว่าจะสามารถใช้วิจารณ์และพื้นฐานทางด้านความรู้และสติปัญญาในการมองเห็นหรือรับเอาแนวคิดหรือคุณค่านั้นมาได้เพียงใด

ในการศึกษาคุณค่านวนิยายรวมทั้งนวนิยายรัก ผู้วิจัยได้ศึกษาและรวบรวมจากข้อเขียนของผู้ทรงคุณวุฒิในด้านนวนิยายหลาย ๆ คน เช่น กุหลาบ วัลลิทะมาส (2531 : 181 - 182) เจือ สดะเวทิน (2516 : 111) เทือก กุสุมา ณ อยุธยา (2511 : 51 - 52) รมณี กอวัฒนา (2529 : 5 - 8) วาณิช จรุงกิจอนันต์ (2531 : 13) ศรีเรือน แก้วกังวาล (2529 : 141) อัมพร ทองใบ (2523 : 7) และ The World Book Encyclopedia (1971 : 14 : 421; 1982 : 14 : 442) มีรายละเอียดดังนี้

1. ได้ความสนุกสนานเพลิดเพลิน บันเทิงใจ ช่วยผ่อนคลายความตึงเครียด หรือความเหนื่อยอ่อนที่ได้รับจากภารกิจประจำวัน

2. ความรู้ความเข้าใจธรรมชาติของมนุษย์ นวนิยายได้เสนอเรื่องราวของชีวิตมนุษย์ในแง่มุมต่าง ๆ ตั้งแต่เรื่องชีวิตคนธรรมดาทั่วไปจนถึงชนชั้นสูง เป็นเครื่องช่วยให้รู้จักตนเอง ปรับปรุงตน และรู้จักผู้อื่นด้วยความเข้าใจอันดี ตลอดจนสภาพสังคมเกือบทุกประเภทในส่วนต่าง ๆ ของโลก

3. ผู้อ่านได้รับความรู้ด้านต่าง ๆ เช่น ภาษา ภูมิศาสตร์ ประวัติศาสตร์ ขนบธรรมเนียมประเพณี เป็นต้น รวมทั้งเกร็ดความรู้ ความเคลื่อนไหว และความเปลี่ยนแปลงใหม่ ๆ อยู่เสมอ

4. ได้คติธรรม บริษัทา อุดมคติ ข้อคิดและสิ่งเตือนใจที่เป็นประโยชน์ จนผู้อ่านเกิดสำนึกทางธรรมและยึดถือปฏิบัติ

5. ประโยชน์ในทางการเมือง การสะท้อนสภาพสังคม ซึ่งนวนิยายบางเรื่องอาจทำให้บ้านเมืองหันแปรไปได้ เนื่องจากผู้อ่านมีจิตใจคล้อยตาม

6. ความรู้ความกระจ่างเกี่ยวกับอดีต เนื่องด้วยสังคมของมนุษย์มีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา ฉะนั้นนวนิยายสามารถถ่ายทอดสิ่งต่าง ๆ เหล่านี้มาสู่ผู้อ่านในยุคปัจจุบันได้

7. ช่วยแนะแนวทางการแก้ปัญหา หรือเห็นความชั่วที่ ถูกผิด ในการกระทำของตนที่ตนเองอาจสงสัยกลางแคลงใจอยู่

นอกจากนี้ผู้ทรงคุณวุฒิบางคนยังมีความคิดเห็นเพิ่มเติมบางประการ ดังนี้

1. ประโยชน์อันเกิดแก่ผู้เขียนเอง ได้แก่ การระบายอารมณ์ การแสดงความคิดเห็น การให้ทรรศนะหลักเกณฑ์ชีวิตแก่ผู้อ่าน (เทือก กุสุมา ณ อยุธยา 2511 : 51)

2. สามารถเชื่อมโยงระหว่างสิ่งที่มองไม่เห็นกับสิ่งที่มองเห็น (วาณิช

จริงก็จอห์นส์ 2531 : 13)

3. เป็นทางระบายออกของอารมณ์ที่ไม่สมหวัง เช่น คนที่ผิดหวังในความรัก อ่านนวนิยายที่นางเอกพบความสมหวังก็ทำให้สุขใจได้ชั่วคราวยาม (ศรีเรือน แก้วกังวาล 2529 : 141)

4. ช่วยให้ผู้อ่านได้รับทราบสิ่งที่ไม่เคยทราบมาก่อนและหากเป็นสิ่งที่คุ้นเคยก็ช่วยให้ทราบรายละเอียดชัดเจน และลึกซึ้งมากยิ่งขึ้น (The World Book Encyclopedia 1971 : 14 : 421; 1982 : 14 : 442)

ดังนั้นอาจกล่าวได้ว่า คุณค่าของนวนิยายรวมทั้งนวนิยายรักสามารถจัดลำดับตามความสำคัญได้หัวข้อใหญ่ ๆ 3 ประการ คือ

1. ในด้านเสริมสร้างคุณธรรมส่วนบุคคล
2. ในด้านเสริมสร้างความสัมพันธ์กับผู้อื่น ครอบครัวและสังคม
3. ในด้านความรู้ด้านต่าง ๆ

กำเนิดนวนิยายรักของไทย

ในตอนปลายรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว นวนิยาย ได้ถือกำเนิดขึ้นจาก นวนิยายแปล คือ เรื่อง ความพยาบาท ของแม่วัน (พระยาสุรินทราชา) แปลจากเรื่อง Vendetta ของ Marie Corelli พิมพ์ลงในวารสาร ลัทธิวิทยา ร.ศ. 119 (พ.ศ. 2443) ได้รับความนิยมจากผู้อ่านเป็นอย่างดีและได้รับยกย่องว่า เป็นต้นแบบของการประพันธ์นวนิยายไทย

ทั้งนี้สืบเนื่องจากได้มีผู้กลับมาจากการศึกษาในต่างประเทศ โดยเฉพาะทวีปยุโรปได้นำอารยธรรมตะวันตกด้านต่าง ๆ ตลอดจนแบบแผนงานประพันธ์แนวใหม่ ได้แก่ เรื่องสั้น บทละคร และ นวนิยาย เข้ามาเผยแพร่ประกอบการศึกษาของคนไทยได้ขยายตัวมากขึ้น ประชาชนมีความรู้สามารถอ่านออกเขียนได้ ซึ่งก็เป็นเหตุผลสำคัญประการหนึ่งที่ทำให้ผู้อ่านเปลี่ยนแนวนิมงานประพันธ์ประเภทร้อยกรองไปนิมงานประพันธ์ประเภทร้อยแก้วและยังเปลี่ยนความนิยมจากนิยายอิงพงศาวดารจีน และเรื่องจักร ๆ วงศ์ ๆ ไปเป็นบันเทิงคดีร้อยแก้วแบบ

ตะวันตกโดยเฉพาะอย่างยิ่ง นวนิยาย และ ครีศิลป์ บุญจร (2525 : 93 - 94) ได้กล่าวถึง
เหตุผลอีกประการหนึ่งคือความเจริญด้านเทคโนโลยี หมายถึงความเจริญด้านการพิมพ์รวมทั้งการ
มีระบบการค้าได้ขยายตัวมากขึ้น จากข้อความที่กล่าวมานี้ว่าเป็นสิ่งกระตุ้นให้คนไทยตื่นตัวต่อ
งานประพันธ์ร้อยแก้วประเภทนวนิยายยิ่งขึ้น

ในระยะต่อมาราว พ.ศ. 2444 นวนิยายที่ประพันธ์โดยคนไทยจึงปรากฏขึ้นคือ เรื่อง
ความไม่พยายาม ของ หลวงวิลาศบริวัต (เหลียม วิชาพรหมเมณฑล) ซึ่งผู้ประพันธ์มี
วัตถุประสงค์เพื่อให้คู่กับ เรื่อง ความพยายาม ดังเช่น ตัวเอกในเรื่อง ความพยายาม ถือคติว่า
เวรย่อมระงับด้วยการจองเวร ส่วน ความไม่พยายาม ถือคติว่า เวรย่อมระงับด้วยการไม่
จองเวร (ทิพย์สุเนตร อัมมบุตร 2525 : 13)

สรุปได้ว่านวนิยายทั้ง 2 เรื่องนี้ เป็นต้นกำเนิดนวนิยายรักของวงวรรณกรรมไทย
เพราะเนื้อเรื่องอยู่ในทำนองชิงรักหักสวาท ระหว่างชายและหญิง ความพยายาม เป็น
นวนิยายรัก เรื่องแรกของไทยที่แปลมาจากภาษาต่างประเทศ ส่วน ความไม่พยายาม เป็น
นวนิยายรัก เรื่องแรกของไทยที่ประพันธ์โดยผู้ประพันธ์ชาวไทย

การเปลี่ยนแปลงของวงการประพันธ์ไทย เริ่มขึ้นและดำเนินไปอย่างช้า ๆ แม้ว่าจะ
ก้าวเข้าสู่ยุคนวนิยาย เนื่องจากวรรณกรรมแบบเก่าก็ยังคงอยู่ เช่น วรรณกรรมประเภท
จักร ๆ วงศ์ ๆ ยังคงเป็นหนังสือขายดีในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวและ
พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ในระยะต่อมาจึงได้ก้าวเข้าสู่ยุคนวนิยายอย่างจริงจัง
ถึงปัจจุบัน

หนึ่งในการศึกษารายงานการวิจัยต่าง ๆ เกี่ยวกับกำเนิดนวนิยายรักของไทยครั้งนี้
สามารถแบ่งระยะเวลาออกได้ 6 ช่วง ดังนี้

ระยะแรก พ.ศ. 2443 - พ.ศ. 2453

ในช่วงนี้ตรงกับรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว เป็นช่วงแรกของการ

กำเนิดนวนิยายไทย ส่วนใหญ่ได้รับอิทธิพลจากนวนิยายต่างประเทศ คือ การนำบทประพันธ์จากต่างประเทศมาแปล ซึ่งมักเป็นประเภท "ชายดี" และ "ไม่ใช่ว่าดี" ดังที่พระองค์เจ้าจุลจักรพงษ์ฯ (อ้างถึงใน ตรีศิลป์ บุญขจร 2525 : 95) ทรงกล่าวว่า นวนิยายที่เข้ามาแปลนั้นเป็น "หนังสือภาษาอังกฤษแต่เดิมโดยมากก็ไม่ดีเลย และเหมาะสำหรับทิ้งตะกร้ามากกว่า" ละนั่นจึงเป็นเรื่องที่แก้แค้นความสมุทสนานพลัดเปลี่ยวไม่ค่อยมีสาระในเนื้อเรื่องนัก นวนิยายรักที่ปรากฏในระยะนี้ ซึ่งมีทั้งเรื่องที่แต่งขึ้นและเรื่องแปล นอกจากเรื่อง ความพยายาม และ ความไม่พยายาม แล้ว ก็ยังมีเรื่องอื่น ๆ อีกคือ เรื่อง คาราวาน ของประเสริฐอักษร (พระเจ้าบรมวงศ์เธอกรมพระนราธิปประพันธ์พงศ์) เป็นนวนิยายผจญภัยถึงนวนิยายรัก พิมพ์ครั้งแรก ร.ศ. 127 (พ.ศ. 2451) และเรื่อง พ่อแดง (พ.ศ. 2452 - 2454) แต่งโดยชาวฝรั่งเศส ชื่อ หลุยส์ ริวีแอร์ พิมพ์เผยแพร่ครั้งแรก พ.ศ. 2462 ซึ่งสันต์ ท. โกมลบุตร แปลเป็นภาษาไทย และพิมพ์เผยแพร่ครั้งแรก พ.ศ. 2510 (สุพรรณิ วราทร 2519 : 119)

นักประพันธ์ชาวต่างประเทศที่มีอิทธิพลต่อนักประพันธ์ไทยเป็นอย่างยิ่ง คือ Marie Corelli เช่น ผลงานประพันธ์ เรื่อง เคิลมา ซึ่ง ม.จ.ศุขศรีสมร เกษมศรี ร่วมกับ ม.จ. หูลศรีเกษม เกษมศรี ใช้นามปากกา ศ.ร.ทรงแปลจากเรื่อง Thehma เมื่อ พ.ศ. 2455 และต่อมา พ.ศ. 2479 มาลัย ชูพินิจ ได้นำมาแปลเรียบเรียงใหม่และใช้ชื่อเรื่องเดิม เป็นต้น และโดยเฉพาะอย่างยิ่ง Charles Gavice ถือว่าเป็นผู้ให้ต้นแบบการประพันธ์นวนิยายรักยุคแรกของไทย โดยวางโครงเรื่องแบบ "ซินเคอเรลลา" กล่าวคือ พระเอกเป็นลูกผู้ดีที่รักรักกับหญิงสาวซึ่งเป็นคนดีแต่ยากจนจึงต้องหมอบสวดเคราะห์ในที่สุดหญิงสาวก็กลับเป็นทายาทกองมรดกมหาศาล เรื่องจึงจบอย่างมีความสุข หรือเรื่องทำนองเดียวกันแต่กลับกัน ซึ่งได้รับความนิยมจากผู้อ่านเป็นอย่างมากเรื่อย ๆ มา เช่น ผลงานประพันธ์ เรื่อง แย้มกอร์ดอน แปลโดยจามจุรี (สันทนา ทรรทรานนท์) จากเรื่อง Love the Tyrant (2459) เป็นต้น (ทิพย์สุเนตร อัมบุตร 2525 : 15 - 16)

วารสารที่มีบทบาทตีพิมพ์เผยแพร่นวนิยายรักในช่วงนี้ คือ ลักขณา ออกรายเดือน เริ่มต้นเดือนกรกฎาคม ร.ศ. 119 (พ.ศ. 2443) ถึงเดือนมิถุนายน ร.ศ. 121 (พ.ศ. 2445) ผู้จัดทำคือ พระราชวงศ์เธอกรมหมื่นพิทยาลงกรณ์ (พระองค์เจ้ารัชโยธินแจ่มจรัส) เจ้าพระยาธรรมศักดิ์มนตรี (สนั่น เทพหัสดิน ณ อยุธยา) และพระยาสุรินทราชา (นภบุ

วิเศษกุล) และ ถลกวิทยา ออกกรายเดือนเริ่มเดือนพฤศจิกายน ร.ศ. 119 (พ.ศ. 2443) ถึง ร.ศ. 124 (พ.ศ. 2448) ผู้จัดทำมีเพียงคนเดียว คือ หลวงวิลาศบริวัตร (เหลียม วันทพราหมณ์) โดยใช้นามปากกาต่าง ๆ เช่น แก้วกึ่ง ศรีธนาไชย เป็นต้น (พิศมัย ศรีอนุพันธ์ 2526 : 8)

สรุปได้ว่านวนิยายรักที่ปรากฏในระยะแรกนี้ยังไม่ใช่นวนิยายรักโดยตรงนัก เนื่องจากมีการผสมผสานกับนวนิยายแนวอื่น ๆ เช่น นวนิยายชีวิต นวนิยายผจญภัย แต่อย่างไรก็ตาม ยังอาจกล่าวได้ว่า เป็น นวนิยายรัก แม้ว่าจะไม่ใช่นวนิยายรักโดยตรงก็ตามและก็ยังถือว่าเป็น ต้นแบบการประพันธ์นวนิยายรักของไทย ที่แท้จริงในช่วงต่อมา

ระยะที่สอง พ.ศ. 2454 - พ.ศ. 2468

ช่วงที่สองนี้ตรงกับรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวนับว่าเป็นยุคเฟื่องฟูของวรรณกรรมประเภทเรื่องอ่านเล่นทุกชนิดเป็นอย่างมาก นวนิยายเริ่มมีประเภทต่าง ๆ มากขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่ง นวนิยายรัก ได้เฟื่องฟูมากมีจำนวนประมาณร้อยละเก้าสิบของจำนวนนวนิยาย ที่ประพันธ์ขึ้นในช่วงปีซึ่งได้รับความนิยมจากผู้อ่านเป็นอย่างมาก (สุพรรณิ วราทร 2519 : 154)

นวนิยายรักที่ประพันธ์และตีพิมพ์จำหน่ายช่วงต้นรัชสมัยระหว่าง พ.ศ. 2454 - พ.ศ. 2462 เช่น ความรักของคู่รัก (2456) ของธรรมรัศมี, ก.ล. ปริสัทยาชาวสยาม (2457) ของคนคง (หลวงอรธกเกษมภาษา) ผิดคน (2458) ดิฉันผู้วาสนาน้อย (2458) ใจผู้ชาย (2458) ของแมวดราว (ชิต บุรทัต) รสแห่งความรัก (2460) ของสีฟ้า-ส เป็นต้น (สุพรรณิ วราทร 2519 : 151 - 152)

วารสารที่มีบทบาทตีพิมพ์เผยแพร่นวนิยายรักในช่วง พ.ศ. 2454 - พ.ศ. 2462 คือ สยามมวย ออกกรายเดือนเริ่มตั้งแต่เดือนกรกฎาคม ร.ศ. 131 (พ.ศ. 2455) ถึง ร.ศ. 132 (พ.ศ. 2456) โรงพิมพ์กรุงเทพฯ เคลิเมล์เป็นเจ้าของผู้ดำเนินงาน คือ พระอรธกวิสิริสุธี (เขย อิศรภักดี) และหลวงประสานอักษรพรณ (ช่วง อิศรภักดี) ได้ลงบทประพันธ์นวนิยายรัก

รุ่นแรกของไทย คือ เรื่อง ความรักของคู่รัก ของธรรมรัตน์, ก.ล. และ ศรีกรุง ออกรายในเดือนเริ่มในเดือนกันยายน ร.ศ. 132 (พ.ศ. 2456) ถึง พ.ศ. 2470 เจ้าของและผู้จัดทำคือ นายสุกรี วสุวัต ตีพิมพ์ นวนิยายรัก เรื่อง ผัดถั่ว ของแมวคราว (ชิต บุรทัต) (พิศมัยศรีอนุพันธ์ 2526 : 8)

นวนิยายรักเริ่มมีลักษณะเฉพาะที่บ่งบอกว่าเป็นนวนิยายรักอย่างชัดเจน ซึ่งในช่วงต้นนี้พบว่านวนิยายรัก 2 แนว คือ นวนิยายรักสุข และนวนิยายรักโศก นวนิยายรักที่ได้รับความนิยมจากผู้อ่านเป็นอย่างมากยิ่งคือ นวนิยายรักสุข อีกทั้งได้มีปริมาณการผลิตสูงขึ้น ดังปรากฏในช่วงหลังนับตั้งแต่ พ.ศ. 2465 เป็นต้นมา วงวรรณกรรมไทยได้ตื่นตัวทั้งนักประพันธ์และผู้อ่านที่มานิยมเรื่องอ่านเล่มที่ประพันธ์แบบไทยมากที่สุด นอกจากนี้ยังมีความเปลี่ยนแปลงในวงการประพันธ์นวนิยายไทย คือ ด้านนักประพันธ์มีจำนวนมากขึ้นกว่าช่วงต้นเริ่มมีผลงานประพันธ์เป็นอาชีพหลัก นักประพันธ์ที่มีชื่อเสียงและได้รับการยกย่องจนถึงปัจจุบันเช่น มาลัย ชูพินิจ, สด กุระมะโรหิต, กุหลาบ สายประดิษฐ์, พัทธ์ เนตรรังษี, ชัย เรื่องศิลป์ เป็นต้น เนื้อหานวนิยายมีแนวโน้มเพิ่มคุณค่าสาระและมีความใกล้เคียงความเป็นจริงมากขึ้นกว่าเดิม ราว พ.ศ. 2466 - พ.ศ. 2467 นวนิยายรัก ได้เฟื่องฟูมากที่สุด นักประพันธ์นิยมรวมกลุ่มกันตั้งเป็นคณะรวบรวมผลงานของนักประพันธ์คณะกรรมการแปล และมีคณะสหกรณ์การประพันธ์ เป็นต้น นักประพันธ์ที่ได้รับการยกย่องว่าเป็นยอดในการประพันธ์นวนิยายรักโศก คือ กระสินธุ์ เนตรายน ใช้นามปากกาชาวเหนือ ประพันธ์เรื่อง โลหิตชาวเหนือ (2466) เป็นนวนิยายรักอิงประวัติศาสตร์นวนิยายรักโศกเรื่องอื่น ๆ มีอีกมาก เช่น वासनावास ของ นาคเรข (อ้วน นาคทรพร) กลิ่นขอลา ของ ชัย เรื่องศิลป์ ศีกอนงค์ ของแม่องค์ (มาลัย ชูพินิจ) เป็นต้น ส่วนนวนิยายรักสุข เช่น น้ำใจนายเรือโท ของศรีวีชรา และ สุจินดา ศัตรูคู่ศก หรือ ผลแห่งความไม่ริษยา ของเพชรรัตน์ ชีวิตแห่งความรัก ของ นศ เป็นต้น (สุพรรณิ วราทร 2519 : 181 - 182)

วารสารที่มีบทบาทตีพิมพ์เผยแพร่นวนิยายรักในช่วงนี้ คือ ศัพท์ไทย ออกรายเดือนเริ่มในเดือนกันยายน พ.ศ. 2464 - พ.ศ. 2470 โดยโรงพิมพ์หนังสือพิมพ์ไทย ซึ่งตีพิมพ์นวนิยายรักโศก เรื่อง กรรมตามทัน ของ ชัย เรื่องศิลป์ เป็นต้น และ สมานมิตรบันเทิง ออกรายปักษ์ทุกวันที่ 1 และ 15 ของเดือน ออกฉบับแรกเดือนกรกฎาคม พ.ศ. 2469 - พ.ศ. 2471 เจ้าของผู้จัดการและบรรณาธิการ คือ นายเฉลิม วุฒิมิชิต เป็นสนามกีฬาที่นักประพันธ์

ได้แสดงผลงานด้านนวนิยายและเรื่องแปล มี 2 แนว คือ นวนิยายรัก และนวนิยายโลกโฉมผจญภัย (พิศมัย ศรีอนุพันธ์ 2526 : 8)

ในช่วงตอนปลายรัชสมัยนี้นวนิยายรักได้เฟื่องฟู และเจริญก้าวหน้ามากขึ้น ทั้งในคำผู้ประพันธ์ และผู้อ่าน ทำให้นวนิยายรักมีปริมาณเพิ่มมากขึ้นกว่าระยะต้นรัชสมัย ซึ่งนวนิยายรักก็ยังคงมี 2 แนว คือ นวนิยายรักสุข และนวนิยายรักโศก ในช่วงตอนปลายนี้ผู้อ่านนิยมอ่านนวนิยายรักโศกมากกว่านวนิยายรักสุข

ระยะที่สาม พ.ศ. 2469 - พ.ศ. 2489

เป็นช่วงระหว่างสองรัชกาลคือ ระยะต้นอยู่ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว (2469 - 2475) และตอนปลายอยู่ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวอานันทมหิดล (2476 - 2489)

ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวเป็นช่วงหัวเลี้ยวหัวต่อที่สำคัญช่วงหนึ่งของประวัติศาสตร์ไทยสภาพบ้านเมืองไม่ค่อยเรียบร้อย ทั้งการเมือง การปกครองและเศรษฐกิจ แม้ว่าสภาพบ้านเมืองไม่เรียบร้อยยุ่งเหยิงเพียงใดวรรณกรรมในสมัยนี้มิได้เสื่อมลง และยังใช้เป็นสื่อแสดงความคิดเห็นที่ดีที่สุด นับตั้งแต่ พ.ศ. 2470 เป็นต้นมา ความนิยมแปลได้ลดน้อยลง นวนิยายที่ประพันธ์ขึ้นใหม่มีลักษณะ เป็นตัวเองมากขึ้น ซึ่งการประพันธ์นวนิยายในช่วงนี้เริ่มมีความเปลี่ยนแปลงในด้านเนื้อเรื่อง และทำนองการแต่งให้มีความสมจริงมากขึ้น จึงมีนวนิยายประเภทต่าง ๆ มากขึ้นกว่าเดิม ถือได้ว่า นวนิยายเริ่มเป็นรูปแบบของไทยจริง ๆ ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว แล้วจึงมีวิวัฒนาการเรื่อย ๆ มาจนถึงทุกวันนี้ (ศรีเรือน แก้วกังวาล 2529 : 14 - 15)

นวนิยายรักส่วนใหญ่มักยังคงยึดรูปแบบการประพันธ์แนวเดิม มักมีเนื้อเรื่องทำนองเดียวกัน คือ นางเอกอยู่ในตระกูลสูง มีฐานะดีรักกับพระเอกที่ยากจน บิคา มารดาบังคับบีบบังคับงานกับชายอื่นที่ร่ำรวยกว่า หรือเนื้อเรื่องทำนองนี้แค่กลับกัน และความเปลี่ยนแปลงอีกประการหนึ่ง คือ นักประพันธ์ส่วนใหญ่เริ่มการประพันธ์นวนิยายรักก่อนแล้วจึงเปลี่ยนแปลงการประพันธ์ไปสู่นวนิยาย

แนวอื่น ๆ ต่อมาได้มีนักประพันธ์ที่สร้างความตื่นเต้นในวงการประพันธ์ และผู้อ่านนวนิยายรักเป็นอย่างยิ่ง คือ ส่ง เทภาคิต ประพันธ์เรื่อง น้ำใจของนรา (2470) โดยเปลี่ยนแปลงเนื้อเรื่องทำนองเก่า ๆ มาเป็นนวนิยายรักที่สมจริงมากขึ้น คือ แสดงถึงการเรียกร้องเสรีภาพในเรื่องความรัก ไม่มีการแบ่งชั้นวรรณะและฐานะทางสังคมของหนุ่มสาว ทั้งนี้ได้รับอิทธิพลจากวรรณกรรมต่างประเทศ นับตั้งแต่เรื่อง น้ำใจของนรา เป็นต้นมา ก็มีผลงานนวนิยายรักในทำนองเดียวกันนี้อย่างแพร่หลายจนกลายเป็นความนิยมในช่วงนี้ ซึ่งปรากฏ 3 แนว คือ

1) นวนิยายรักโศก เช่น มารมมนุษย์ ลูกผู้ชาย ผจญบาป และ หัวใจบรารณา ของ ศรีบูรพา (กุหลาบ สายประดิษฐ์) เกิดเป็นหญิง ของแม่อนงค์ (มาลัย ชูพินิจ) ชายกำพร้า ของ ชาวเหนือ (กระสินธุ์ เนตรรายน) ค่าของหญิง ของ พ. เนตรรังษี (พัฒน์ เนตรรังษี) เป็นต้น

2) นวนิยายรักสุข เช่น สภาพมนุษย์ ของ พ. เนตรรังษี (พัฒน์ เนตรรังษี) รักเธอเสมอ ของ บ. บุรณศิลป์ (ปกรณ์ บุรณศิลป์) เพื่อนคู่ชีวิต ของ จ้านงค์ วงศ์ข้าหลวง เป็นต้น

3) นวนิยายรักเบาสมอง เช่น ความรักทำให้โลกหมุน สามีบลอมของเจ้าโท ของชัย เรื่องศิลป์ ปราบพยศ ของ ศรีบูรพา (กุหลาบ สายประดิษฐ์) เป็นต้น (สุพรรณิ วราพร 2519 : 236 - 239)

วารสารที่มีบทบาทตีพิมพ์นวนิยายรักในช่วงนี้ คือ เริงรมย์ ออกรายปักษ์ทุกวันที่ 1 และ 15 ของทุกเดือน ออกฉบับแรกในเดือนพฤศจิกายน พ.ศ. 2469 - พ.ศ. 2472 เจ้าของคือ ร้อยโทสาย จามรนาถ มีบรรณาธิการสองคน คือ ร้อยโทสาย จามรนาถ และรองอำมาตย์ตรี หล่อย พรบรีชา ตีพิมพ์นวนิยายรักที่เด่นมากที่สุดคือ เรื่อง น้ำใจของนรา ของ ส่ง เทภาคิต และ สุภาพบุรุษ ออกรายปักษ์ทุกวันที่ 1 และ 15 ของทุกเดือน ฉบับแรกออกวันที่ 1 มิถุนายน พ.ศ. 2472 - พ.ศ. 2474 เจ้าของ และบรรณาธิการคือ กุหลาบ สายประดิษฐ์ ตีพิมพ์นวนิยายรัก เช่น ปราบพยศ และ ผจญบาป ของ ศรีบูรพา (กุหลาบ สายประดิษฐ์) เกิดเป็นหญิง ของแม่อนงค์ (มาลัย ชูพินิจ) เป็นต้น (พิศมัย ศรีอนุพันธ์ 2526 : 8)

นับตั้งแต่ พ.ศ. 2476 เป็นต้นมา ซึ่งตรงกับรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวอานันทมหิดล สภาพบ้านเมืองได้เปลี่ยนแปลงการปกครองจากระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชมาเป็นประชาธิปไตย

สาเหตุดังกล่าวได้ส่งผลให้การผลิตนวนิยายในช่วงนี้มีปริมาณไม่มาก คือ เพียง 57 เรื่อง แต่ นวนิยายรักก็ครองอันดับสูงสุด คือ มีจำนวน 32 เรื่อง (สันติ ทองประเสริฐ 2519 : 53 - 54) เช่น ข้างหลังภาพ (2476) แสนรักแสนแค้น (2478) ของศรีบุพา (กุหลาบ สายประดิษฐ์) กรองกาญจน์ (2479) ของ ก.สุรางคนางค์ (กัณหา เคียงศิริ) แม่ศรีเรือน (2480) ของ พ. เนตรรังษี (พิสมัย เนตรรังษี) เป็นต้น นวนิยายรักในช่วงนี้ยังคงได้รับความนิยมน่าจนถึงปัจจุบันประมาณ พ.ศ. 2487 เป็นต้นมาประเทศไทยได้ผ่านพ้นภัยสงครามมาใหม่ ๆ การพิมพ์นวนิยายในระยะนี้ยังคงน้อย เนื่องจากขาดแคลนกระดาษ แต่ต่อมาเมื่อสงครามสงบลงภาวะการต่าง ๆ ได้คลี่คลายกลับเข้าสู่สภาพปกติ วงการประพันธ์ได้ฟื้นตัวอย่างรวดเร็ว เร่งการผลิตโดยเฉพาะนวนิยายเพิ่มมากขึ้น หลังจากที่ได้ซบเซาดังจะปรากฏผลในช่วงต่อไป

ระยะที่สี่ พ.ศ. 2490 - พ.ศ. 2499

ในระยะต้นของช่วงนี้เมื่อบ้านเมืองได้กลับเข้าสู่ภาวะปกติแล้ว ทำให้มีการผลิตนวนิยายเป็นจำนวนถึง 308 เรื่อง ซึ่งมากกว่าช่วงแรกถึง 5 เท่าตัว นวนิยายรักก็ยังมีปริมาณการผลิตสูงสุดอีกเช่นเคย คือ จำนวน 119 เรื่อง เช่น เกล็ดนที (2492) ของแฮไซ เทวิณ (จงกลณี พุทธิแพทย์) บ้านทรายทอง (2493) ของ ก.สุรางคนางค์ (กัณหา เคียงศิริ) สร้อยฟ้าชายตัว (2496) ของ ช่อม บัณฑุรงค์ (ช่อม แยมงาม) มาลัยรัก (2479) ของ กาญจนา นาคพันธ์ (หงโกลน บริญญาวัช) เป็นต้น (สันติ ทองประเสริฐ 2519 : 55 - 64) นวนิยายรักที่เด่นมากและได้รับความนิยมถึงปัจจุบัน ได้แก่ บ้านทรายทอง ของ ก.สุรางคนางค์ (กัณหา เคียงศิริ) และ ปริศนา ของ ว.พ.ประมวญมารค (พระเจ้าวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าวิภาวดี รังสิต) ส่วนด้านนักประพันธ์ได้มีนักประพันธ์นวนิยายรักรุ่นใหม่เพิ่มจำนวนมากขึ้น เช่น สุวัฒน์ วรดิลก, ศรีรัตน์ สถาปนวัฒน์, ศักดิ์เกษม หุตาคม เป็นต้น

ระยะต่อมาก็ต้องประสบปัญหาทางการเมืองการปกครองของประเทศอีก บ้านเมืองตกอยู่ภายใต้การปกครองของอำนาจทางทหาร ผู้นำของรัฐบาลได้สั่งกวดขันกิจการการพิมพ์และการโฆษณาอย่างเข้มงวด นักประพันธ์ไม่กล้าแสดงความคิดเห็นที่ขัดแย้งกับรัฐบาลกิจการการพิมพ์หยุดชะงัก เพราะรัฐบาลไม่อนุญาตให้ออกหนังสือพิมพ์เพิ่มขึ้น อย่างไรก็ตามวงการประพันธ์ก็ยังคงตื่นตัวพยายามที่จะรวมตัวกันในปี พ.ศ. 2493 มาลัย ชูพินิจ ได้ร่วมคิดกับ อารีย์ ลีวีระ

ตั้งชมรมนักประพันธ์ เพื่อให้ นักเขียนได้พบปะกันอย่างน้อยเดือนละครั้ง โดยให้วิลาส มณีวัตและ ประหยัด ๙ นาคะนาท เป็นผู้ดำเนินงาน ต่อมาปี พ.ศ. 2495 รัฐบาลได้จับกุมบุคคลที่รัฐบาล เห็นว่าเป็นภัยต่อชาติ คือ กุหลาบ สายประดิษฐ์ ในข้อหา "ขบถภายในและภายนอก ราชอาณาจักร" รวมทั้งนักหนังสือพิมพ์ นักศึกษา อาจารย์มหาวิทยาลัย ปัญญาชนและชาวบ้าน โดยรัฐบาลอ้างว่ายุยง และในปีเดียวกันนี้รัฐบาลก็ได้ตระหนักถึงความสำคัญของการ ประพันธ์ได้จัดตั้ง "สภาวัฒนธรรมแห่งชาติ" ขึ้นโดยมี เลี้ยว ศรีเสวก เป็นประธานกรรมการ (อุคม รุ่งเรืองศรี 2522 : 109 - 112) แม้สภาหมู่บ้านเมืองจะไม่สงบเรียบร้อยก็ตาม วงการประพันธ์ก็ไม่ได้ซบเซาลงแต่อย่างใด นักประพันธ์ก็ยังคงผลิตผลงานในแนวที่ตนถนัดต่อไป อย่างไม่หยุดยั้ง แม้ว่าบางคนจะประสบปัญหาขัดแย้งกับรัฐบาลบ้างก็ตาม

ระยะที่ห้า พ.ศ. 2500 - พ.ศ. 2515

ในปี พ.ศ. 2500 เป็นปีฉลอง 25 พุทธศตวรรษรัฐบาลได้มีโครงการรณรงค์ประพันธ์ที่ ถูกจับ ตั้งแต่ พ.ศ. 2495 วงการประพันธ์ยังคงมีความเคลื่อนไหวตลอดเวลา ทั้ง ๆ ที่สภาพ บ้านเมืองยังสับสนวุ่นวายจนถึงปีพ.ศ. 2501 ได้เกิดการปฏิวัติขึ้นอีกทำให้เสรีภาพของประชาชน ถูกจำกัดมากยิ่งขึ้น นักประพันธ์ที่มึนความคิดเห็นรุนแรงถูกจับกุม ที่ยังอยู่ก็ต้องเปลี่ยนแนว การประพันธ์เพื่อความปลอดภัยของตนเอง ฉะนั้นงานเขียนจึงมีแนวโน้มไปทางประ เเทืองอารมณ์ มากกว่าสะท้อนความคิดเห็นเกี่ยวกับภาวะบ้านเมืองการปกครอง ความบกพร่องของสภาพสังคม ด้วยเหตุนี้นักประพันธ์จึงหันมาผลิตนวนิยายพหุพันธ์ หรือนวนิยายรัก ซึ่ง ได้รับความนิยมน่าอ่านจากผู้ อ่านเป็นอย่างดี จนอาจกล่าวได้ว่า "เป็นยุคแห่งความพ้อฝัน" หรือมีผู้เรียกว่า "ยุคของ วรรณกรรมน้ำเน่า" (อุคม รุ่งเรืองศรี 2522 : 109 - 117) ซึ่งหมายถึงวรรณกรรมที่ไม่มี การเปลี่ยนแปลงรูปแบบเนื้อหา ไม่มีพัฒนาการในการเขียนโดยใช้เปรียบเทียบกับน้ำที่นิ่งอยู่กับที่ ไม่มีการไหลเวียนมีสิ่งสกปรกหมักหมมกม เพลง ไปในที่สุดก็เกิดน้ำเน่าขึ้น ซึ่งคำนี้เป็นที่นิยมของ นักอ่าน นักวิจารณ์และนำมาใช้เรียกนวนิยายประเภทรักโศก แม้ตัวลูกสะใภ้แย่งชิงมรดก นวนิยายพหุพันธ์ชนิดเหลือเชื่อ เป็นต้น (สมพร มั่นตะสุต 2525 : 16)

การผลิตนวนิยายในช่วงนี้จำนวน 521 เรื่อง ปรากฏว่ามีนวนิยายรักเป็นจำนวนถึง

243 เรื่อง เช่น มัสยา (2501) ของพนมเทียน (ฉัตรชัย วิเศษสุวรรณภูมิ) แก้วกัลยา (2502) ของอรารรณ (เลี้ยว ศรีเสวก) เขมรินทร์ - อินทรี (2503) ของ ก. สุรางคนางค์ (กัณหา เคียงศิริ) คำของคน (2506) ของ โรสลาเรน (วิมล ศิริไพบูลย์) เป็นต้น (สันติ ทองประเสริฐ 2519 : 74 - 84)

นิตยสารต่าง ๆ ช่วยสนับสนุนตีพิมพ์นวนิยายแบบพาฝันอย่างมากมาย นิตยสารที่ตีพิมพ์ นวนิยายรักที่เด่น ๆ ในช่วงปี พ.ศ. 2501 - พ.ศ. 2506 เช่น สกุลไทย บางกอก กุลสตรี เคลิแมล์วันจันทร์ เพลินจิตต์ สี่สหายสัปดาห์ ปิยมิตรสภาสตรี ตรีณี เป็นต้น (บาหยัน อิ่มสำราญ 2527 : 147 - 148) นิตยสารบางฉบับปิดกิจการลงแล้ว และบางฉบับก็ยังคงได้รับความสนใจจากผู้อ่านจนถึงปัจจุบัน ได้แก่ สกุลไทย กุลสตรี เป็นต้น ส่วนทางด้านนักประพันธ์ ในช่วงนี้ แบ่งได้ 2 กลุ่ม คือ นักประพันธ์สตรีส่วนใหญ่ถนัดประพันธ์นวนิยายรัก รองมา คือนวนิยายชีวิตครอบครัว เช่น ศรีฟ้า ลดาวัลย์ (ม.ล. ศรีฟ้า มหาวรรณ) กฤษณา อโศกสิน (สุกัญญา ชลศึกษ์) บุษยมาส (สมนึก สุตะบุตร) เพ็ญแข วงศ์สง่า (เพ็ญแข วัจนสุนทร) ช่อมุ่ม ปัทมาพร (ช่อมุ่ม แยมงาม) โรสลาเรน (วิมล ศิริไพบูลย์) เป็นต้น และกลุ่มนักประพันธ์ชาย ซึ่งบางคนมีผลงานนวนิยายรักมาก่อนแล้วจึงเปลี่ยนแนวมาเป็นนวนิยายชีวิตต่อสู้ โลกโหม่งผจญภัย นวนิยายการเมือง นวนิยายสะท้อนสังคม เช่น พนมเทียน (ฉัตรชัย วิเศษสุวรรณภูมิ) รพีพร (สุวัตร์ วรคิลก) อรารรณ (เลี้ยว ศรีเสวก) เสณีย์ บุชปะเกษตร และศรีรัตน์ สถาปนวัฒน์ เป็นต้น

ส่วนทางด้านสถานการณ์บ้านเมือง ซึ่งบางระยะได้คลี่คลายลง เช่น พ.ศ. 2512 รัฐบาลทหารได้จัดให้มีการเลือกตั้ง แต่การปกครองโดยระบอบรัฐสภาที่มีอุปสรรคจึงเป็นสาเหตุให้ฝ่ายทหารทำการยึดอำนาจอีกเมื่อ พ.ศ. 2514 ดังนั้นสภาพบ้านเมืองจึงสับสนวุ่นวาย ประชาชนต้องประสบปัญหาเดือดร้อนด้านการครองชีพ การถูกจำกัดสิทธิเสรีภาพจึงเป็นชนวนให้เกิดการปฏิวัติครั้งใหญ่จากนิสิต นักศึกษา ประชาชน ทั่วประเทศ

ระยะที่หก พ.ศ. 2516 - พ.ศ. 2526

วันที่ 14 ตุลาคม พ.ศ. 2516 นับว่าเป็นวันมหาวิปโยคที่น่าเศร้าสลดอย่างยิ่งใน

ประวัติศาสตร์ชาติไทยที่นักเรียน นิสิต นักศึกษา และประชาชนได้ทำการต่อต้านอำนาจฝ่ายทหาร ให้หมดไป แม้ว่าทางฝ่ายนักเรียน นิสิต นักศึกษาและประชาชนจะประสบความสำเร็จ แต่ ก็ต้องประสบปัญหาทางด้านการศึกษา รวมทั้งสภาวะทางการเมืองการปกครองที่ยังไม่ลงตัว แต่สถานการณ์ก็คลี่คลายไปตามลำดับ ประชาชนมีสิทธิเสรีภาพมากขึ้นส่งผลให้เกิดกิจการการพิมพ์ เจริญขึ้น ทำให้องค์การวรรณกรรมเคลื่อนไหวกึกกัก เช่น เกิดนวนิยายเพื่อชีวิต หรือนวนิยาย สะท้อนสังคม เป็นต้น รวมทั้งการออกหนังสือพิมพ์และนิตยสารเพิ่มขึ้นรวดเร็ว นับตั้งแต่ 15 ตุลาคม พ.ศ. 2516 ถึง 6 ธันวาคม พ.ศ. 2517 มีหนังสือพิมพ์และวารสารไทยเพิ่มขึ้น 806 ฉบับ ภาษาอังกฤษ 12 ฉบับ และภาษาจีน 30 ฉบับ (อุดม รุ่งเรืองศรี 2522 : 131) ส่วน การผลิตนวนิยายไทยช่วงนี้ผลนับเนื่องมาแต่ พ.ศ. 2508 ถึง พ.ศ. 2517 มีจำนวนถึง 784 เรื่อง ปรากฏว่ามีนวนิยายรักจำนวน 318 เรื่อง รักประกาศิต (2511) ของ ก. สุรางคนางค์ (กัณหา เคียงศิริ) คู่กรรม (2511) ของหมยันดี (วิมล ศิริไพบูลย์) กาเหว่า (2514) ของ อ้อย อัจฉริยกร (ฉัตร บุญยศิริชัย) ผู้กองยอดรัก (2513) ของ กาตุจนา นาคพันธ์ (เนงโจน ปรีชญาวัช) ลมกุหลาบ (2517) ของ ช่อสัตา (กาตุจนา เพชรมณี) เป็นต้น (สันติ ทองประเสริฐ 2519 : 99 - 112)

แต่อย่างไรก็ตามใน พ.ศ. 2518 - 2520 สภาพบ้านเมืองก็ยังไม่สงบ นักเรียน นิสิต นักศึกษา และประชาชน ไม่พอใจรัฐบาลยุคนี้จึงก่อการประท้วงขึ้นอีก ในด้านวรรณกรรม ได้ตื่นตัวหันไปสนใจวรรณกรรมประเภทเพื่อชีวิต จึงมีการจัดพิมพ์แพร่หลายมากขึ้น ทั้งผลงาน ต่างประเทศและในประเทศออกทั้ง นิตยสาร หนังสือพิมพ์ เช่น ปิฎกภูมิ บุษยาม อธิปัตย์ เอเชียรายสัปดาห์ เป็นต้น ทางฝ่ายรัฐบาลออกคำสั่งประกาศห้ามตีพิมพ์วรรณกรรมเหล่านี้ออก เผยแพร่นิตยสารและหนังสือพิมพ์บางฉบับถูกปิดกิจการและได้มีการกล่าวโจมตีว่า นวนิยายพาณิชย์ เป็นนวนิยายไร้สาระ แต่ก็มีข้อยกเว้นบางเรื่อง คือ วรรณกรรมที่อยู่รอดปลอดภัยที่สุดก็คือ นวนิยายรัก รวมทั้งนิตยสารที่ตีพิมพ์นวนิยายรักต่าง ๆ เช่น สกุลไทย ขวัญเรือน บางกอก เป็นต้น ส่วน หนังสือพิมพ์ก็ได้มีการนำเอานวนิยายจีนกำลังภายใน หรือนวนิยายรักเก่า ๆ มาตีพิมพ์ เช่น ผู้ชนะสิบทิศ ของ ยาชอบ (โชติ แพร่พันธุ์) ตีพิมพ์ในหนังสือพิมพ์บ้านเมือง เป็นต้น (อุดม รุ่งเรืองศรี 2522 : 145 - 155) ระหว่างช่วง พ.ศ. 2521 - 2526 ในระยะนี้การผลิต วรรณกรรมยังถูกจำกัดเสรีภาพ เพราะยังใช้ประกาศคณะปฏิวัติฉบับที่ 42 เหมือนดังเช่นระยะ

ที่ผ่านมา ดังนั้นความเคลื่อนไหวของวรรณกรรม คือ การผลิตนวนิยายเชิงร่มอย่างไม่หยุดยั้ง นวนิยายเหล่านี้จะตีพิมพ์ลงในนิตยสารต่าง ๆ เสียก่อนแล้วจึงนำมารวมเล่ม อีกทั้งหนังสือแปลก็ได้ตีพิมพ์อย่างเจียบ ๆ อาจเป็นเพราะกลุ่มผู้อ่านที่มีการศึกษาพอสมควร อยู่ในระดับชนชั้นกลาง ได้หันมาสนใจหนังสือแปลมากขึ้น (อุคม รุ่งเรืองศรี 2522 : 142 - 147) ส่วนนักประพันธ์หนุ่มสาวที่เคยประพันธ์เรื่องสั้นและบทกวี ซึ่งล้วนแต่เสนอเนื้อหาสะท้อนสังคม ในช่วงแรก ๆ เมื่อเสรีภาพถูกจำกัด นักประพันธ์เหล่านี้จึงหันมาใช้แนวการประพันธ์แบบโรแมนติค คือใช้สำนวนภาษากรีก ทำให้นวนิยายหลายเรื่องมีสำนวนภาษากรีกช่วยให้ผู้อ่านมากขึ้น เช่น ขอความรักบ้างได้ไหม (2520) เพลงรักช็อคโกแลต (2521) ของพิบูลศักดิ์ ละครพล นอกจากนี้วรรณกรรมไทยยังตื่นตัว หันมาสนใจผลิตนวนิยายขนาดสั้นที่เสนอเรื่องราวของเด็กในแง่มุมต่าง ๆ เช่น ถนนนอกเมือง (2524) ของ นิเวศ กันไทยราชฤทธิ์, เด็กชายทองอบเชย (2524) ของมานพ กนอมศรี นับว่าวรรณกรรมไทยได้ขยายตัวมากขึ้นไม่จำกัดเฉพาะนวนิยายสำหรับผู้ใหญ่เท่านั้นยังมุ่งการผลิตเพื่อเยาวชนอีกด้วย ซึ่งอาจจะเป็นเพราะเหตุผลประการสำคัญ คือ ได้มีการจัดประกวดผลงานทางวรรณกรรมประเภทต่าง ๆ เป็นประจำทุก ๆ ปี มีทั้งภาครัฐบาลและเอกชน ได้จัดตั้งและรับผิดชอบเป็นประจำ (ศรีศิลป์ บุญขจร 2525 : 101 - 103) อย่างไรก็ตามแม้ว่า นวนิยายรักจะถูกกล่าวโจมตีว่าเป็นนวนิยายไร้สาระ แต่ก็ยังคงมีปริมาณการผลิตสูงสุดเช่นเดิม ซึ่งสอดคล้องกับคำกล่าวของ ศรีศิลป์ บุญขจร (2525 : 59) ที่กล่าวว่า "ไม่ว่าสถานการณ์บ้านเมืองจะเปลี่ยนแปลงไปอย่างไร ไม่ว่าจะเต็มไปด้วยหมอกควันของเผด็จการ หรือแจ่มใสด้วยประชาธิปไตย นวนิยายที่ยังคงผงาดอยู่บนแผงหนังสือได้ตลอดเวลา คือ นวนิยายพามัน ซึ่งมักเป็นนวนิยายรักทั้งแนวรักกระจุ่มกระจุ่ม พ่อแม่แม่อ่อน รักโศกเศร้าน้ำตา" และช่วงที่เห็นเด่นชัด คือ พ.ศ. 2524 - 2526 นิศา ชูโต และคณะ (ม.ป.ป. : 41 - 77) ได้สำรวจสภาพตลาดหนังสือปัจจุบันพบว่าการผลิตนวนิยายทั้งสิ้น 449 เรื่อง คือผลิตสู่ตลาดประมาณปีละ 150 เรื่อง ซึ่งนวนิยายรักก็ครองปริมาณยอดการผลิตสูงสุด จำนวน 53 เรื่อง เช่น น้ำแข็งใสน้ำหวาน (2526) ของ ช่อลัดดา (กาญจนาเพชรเมณี) รักร้างหอ (2526) ของ วลัย นวาระ (ศรีเฉลิม สุขประยูร) เป็นต้น

ส่วนด้านนักประพันธ์ก็มีจำนวนมากขึ้นกว่าเดิมหลายเท่าตัว ดังมีผลงานปรากฏอย่างมากมายบนแผงหนังสือ สำหรับนักประพันธ์นวนิยายรักที่มีชื่อเสียง และมีผลงานได้รับความนิยม

จากผู้อ่านเป็นอย่างดี เช่น วลัย นวาระ, จามรี พรรณชมพู (ตรีเฉลิม สุขประยูร) รจเรข (เอื้อนจิต ตุ่มวงศ์) บุษยมาส (สมนึก สุกะบุตร) ทมยันตี, โรสลาเรน (วิมล ศิริไพบูลย์) มธุรส (นวลนง สุบรรณเสนี) นัทธนา วีระชน เป็นต้น ซึ่งนักประพันธ์บางคน ที่กล่าวมาล้วนมีชื่อเสียงตั้งแต่ยุคก่อนนี้และยังคงได้รับความนิยมจากผู้อ่านจนถึงยุคปัจจุบัน

อย่างไรก็ตามแม้ว่าสภาพวรรณกรรมไทยจากอดีตจนถึงปัจจุบัน ได้มีความเปลี่ยนแปลง อย่างเห็นได้ชัด แต่จากการศึกษาประวัติความเป็นมาของนวนิยายรัก ก็ได้มีการเปลี่ยนแปลง ไป บ้างเล็กน้อย ส่วนใหญ่ก็ยังคงยึดหลักสำคัญของอดีตเป็นแนวทาง มีข้อที่น่าสังเกตว่านวนิยายรัก เป็นวรรณกรรมประเภทหนึ่งที่มีพัฒนาการสืบเนื่องกันมาไม่ขาดระยะ แม้สภาพบ้านเมือง จะยุ่งเหยิง เพียงใดก็ตามก็มีการผลิตนวนิยายรักออกมาอย่างสม่ำเสมอและมีปริมาณเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ จนถึงปัจจุบัน ซึ่งได้รับความนิยมจากผู้อ่านเป็นอย่างดี โดยเฉพาะผู้อ่านเยาวชนได้ให้ความสนใจ อ่านนวนิยายรักมากกว่านวนิยายประเภทอื่น ๆ ทั้งนี้อาจจะ เป็นเพราะว่าเรื่องเกี่ยวกับความรัก นั้นเป็นความต้องการพื้นฐานที่สำคัญประการหนึ่งของธรรมชาติมนุษย์ จึงทำให้มนุษย์แทบทุกคน ขาดอารมณ์ที่ไม่ได้ กอปรกับสถานการณ์บ้านเมือง ตลอดจนสภาพการครองชีพในสังคมที่มีแต่ การดิ้นรนแก่งแย่ง เพื่อความอยู่รอดของชีวิต ดังนั้นมนุษย์จึงพยายามหาสิ่งที่จะช่วยผ่อนคลาย ความตึงเครียดของจิตใจให้ลดลง ด้วยเหตุผลดังกล่าวมานี้ จึงอาจเป็นแรงผลักดันประการหนึ่ง ที่ส่งผลให้นวนิยายรักมีปริมาณการผลิตสูงกว่านวนิยายประเภทอื่น ๆ ซึ่งในปัจจุบันก็ยังครองอันดับ สูงสุด ฉะนั้นจึงนับได้ว่านวนิยายรักเป็นวรรณกรรมที่มีคุณค่าประเภทหนึ่ง ที่ให้ความเพลิดเพลิน สนุกสนาน ความจรรโลงใจ สามารถชดเชยอารมณ์ตลอดจนให้สาระความรู้ด้านต่าง ๆ แก่ ผู้อ่านได้เป็นอย่างดี

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย